

Антимонопольний комплаєнс в Україні:

коли варто починати?

Михайло КОЧЕРОВ,
керуючий партнер IBC Legal
Services, к.ю.н.

Антимонопольний комплаєнс є новітнім явищем для України. Навіть порівнюючи його з корпоративним комплаєнсом, обов'язковість якого для акціонерних товариств та банківських установ вже передбачена законодавством, можна констатувати, що на законодавчому рівні питання про необхідність впровадження якихось внутрішніх антимонопольних кодексів ще не обговорюється.

Це доволі дивно, якщо врахувати, що законодавство багатьох провідних держав світу вже давно містить посилання на антимонопольний комплаєнс, а Україна старанно працює над власним законодавством, намагаючись його адаптувати не лише до законодавства ЄС, але й до світових тенденцій в багатьох галузях економіки. Мабуть, річ у тім, що сьогодні в Україні дуже мало професіоналів, для яких антимонопольний комплаєнс є неодмінною складовою ведення бізнесу.

Що являє собою антимонопольний комплаєнс? Це система внутрішнього забезпечення відповідності діяльності суб'єкта господарювання вимогам антимонопольного законодавства. Відповідно, завданнями такого комплаєнсу є виявлення ризиків порушення законодавства, управління цими ризиками, контроль за виконанням заходів, спрямованих на їх усунення, та оцінка ефективності функціонування системи.

Як і будь-яка інша внутрішня система контролю, антимонопольний комплаєнс може працювати лише тоді, коли існує зацікавленість керівництва суб'єкта господарювання в його роботі, інформаційна відкритість, послідовність та безперервність функціонування системи (щось на кшталт принципів ведення бухгалтерського обліку). Український бізнес поки що не має усвідомлення серйозності антимонопольних ризиків та необхідності побудови внутрішньої системи їх запобігання. Однак це лише питання часу.

З одного боку, розміри штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції достатньо великі — до 10% від доходу (виручки) суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф. Отже, чим активніше працюватиме Антимонопольний комітет України, тим швидше прийде розуміння необхідності запровадження антимонопольного комплаєнсу. Однак тільки методом батога не вдасться досягти головної мети — виведення антимонопольного комплаєнсу на рівень частини бізнес-культури. Таким чином, з іншого боку, Україну чекає довгий процес навчання, зусиль та стимулю-

вання. Думаю, про якісь суттєві результати в цьому напрямку можна буде говорити десь через 5 років. Розуміння потреби впровадження антимонопольного комплаєнсу як необхідної міри дотримання законодавства варто прищеплювати ще зі студентських лав.

Як повинна вестися робота над розробкою та впровадженням такого комплаєнсу на підприємстві? Як вже було зазначено, в багатьох державах робота над антимонопольним комплаєнсом ведеться вже не перший рік. Результати такої роботи були покладені в основу Практичного посібника з антимонопольного комплаєнсу (Antitrust Compliance Toolkit), який був розроблений Міжнародною торговою палатою (International Chamber of Commerce (ICC)). Зазначений інструментарій був введений в дію у квітні 2013 р. на П'ятому круглому столі ICC з питань конкурентної політики у Варшаві. Варто зазначити, що Посібник був створений фахівцями, які реалізовували внутрішні комплаєнс-процедури не лише на великих підприємствах, але й для суб'єктів середнього та малого бізнесу.

Що радять фахівці під час створення антимонопольного комплаєнс-програми? Насамперед, визнати факт існування антимонопольних ризиків; затвердити внутрішні кодекси етики, які допоможуть працівникам зрозуміти, що дотримуватися внутрішніх стандартів потрібно не зі страху бути покараним, а через внутрішнє переконання, що саме так необхідно робити; забезпечити особисту участь керівництва в цьому напрямку роботи, оскільки приклад поведінки керівництва матиме серйозний вплив на психологію колективу.

Другим кроком є призначення відповідальних працівників (серед керівництва підприємства) за дотримання комплаєнс-програми. Залежно від розміру підприємства, мова може йти про залучення кількох профільних спеціалістів, налагодження процедури звітності як керівництву підприємства, так і кінцевим бенефіціарам, а також забезпечення належного фінансування реалізації антимонопольної комплаєнс-програми.

Наступним кроком є розробка методики виявлення антимонопольних ризиків, оцінка ефективності такого виявлення. Важливими складовими є регулярне навчання персоналу та запровадження методів стимулювання працівників, які гарантували б їх залучення до процесу. Останнім кроком є розробка контрольних заходів, які включатимуть проведення внутрішніх розслідувань, дисциплінарні заходи, внутрішні комплексні антимонопольні перевірки.

Саме такі комплаєнс-програми сприятимуть вільній та справедливій конкуренції, знизуватимуть ризики порушення будь-якої антимонопольної вимоги, допомагатимуть керівництву підприємств та працівникам впевнено діяти в межах закону, не утискаючи їхню ініціативу.

Починати роботу над антимонопольним комплаєнсом потрібно вже зараз, не чекаючи перевірки Антимонопольного комітету України, оскільки в короткий проміжок часу усунути наявні порушення та запобігти новим просто неможливо. Наприкінці хочу додати, що впровадження такого комплаєнсу повинно мати не формальний, а дієвий характер. Впевнений, що через кілька років України приєднається до кола держав, де комплаєнс-програми є частиною бізнес-культури. [M](#)

